

LITIJSKI predilec

GLASILO PREDILNICE LITJA

Leto XIV.

Litija, avgust 1973

Številka 8

Pred našim praznikom

Vsako leto smo za leto starejši, tovarna in mi, stroji in delovni staž v podjetju. Vendar pa ima podjetje v svojem staranju zavidljivo prednost pred ljudmi. Mi se staramo, postajamo manj sposobni, zahtevamo nadomestilo za minulo delo; z leti se veča edino delovna doba in dodatek na staž in delovne izkušnje, seveda. Kakšna tolažba! Rodovi se menjajo, prihajajo novi in mlajši in se spet starajo pod isto streho. Lahko le rečemo, da vsaka generacija pod boljšimi delovnimi pogoji.

Tovarni pa bi to sedeminosedemdesetletno starost človek kar zavidal. Obnavlja se, postaja večja in lepša, predvsem pa bogatejša.

Skoraj gotovo ni v podjetju oddelka, ki se ga po vojni ne bi dotaknili s popravili in modernizacijo. V stari zgradbi predilnice smo zastarele stroje nadomeščali z novimi, položen je bil parket, urejene garderobe in sanitarije, z azidavo oken delno regulirana klima in temperatura, dozidana in urejena pa še nova predilnica sintetične. Razsvetljava prostorov je tu in povsod drugod v podjetju urejena v predpisanih mejah. Predpredilnica je bila zgrajena po vojni, skupaj s čistilnico pa moderno urejena v zadnjih letih. Sukalnica se je glede na potrebe sicer širila vendar postaja v zadnjem času premajhna.

Sodobnost postavlja nove zahteve, mi jim sledimo. Sukalnica se bo postopoma selila v nove prostore, v novi previjalnici pa bodo najmodernejši stroji nadomestili precej delovne sile. Delavec bo tu v glavnem strege strojem, fizični napor bo manjši. Pojavljale se bodo še nove zahteve po širjenju skladiščnih prostorov, mogoče novi barvarni, ureditvi notranjega transporta in gradnji upravnega poslopja. Urejen je polurni odmor s toplo malico na dopoldanski izmeni, čeprav nekoliko na račun zmanjšane proizvodnje. Gotovo pa so še stvari, ki jih bo treba urejati za boljše počutje delavcev. Čas bo nakazoval še nove in nove potrebe.

Potrebe in zahteve pa bomo morali spravljati v okvirje upravljalci podjetja. Vsaj načelno in predvsem načrtno. Je naša bodočnost v nenehnem večanju števila vreten ali ostati v dosežani velikosti podjetja in le modernizirati, izpo-

polnjevati in doseči največ možnega v tem obsegu? Bo naš in svetovni trg zahteval vedno večje količine preje, ali pa se bodo zahteve usmerile v boljše kvaliteto, še večjo izbiro asortimana in novo tehnologijo? Doslej so nam dodatne kapacitete skupaj z modernizacijo in budno spremljanje tržišča še najbolj pripomogle k dobrim uspehom.

Gotovo bodo odločitve o usmerjanju ustvarjenih sredstev, ki mimogrede rečeno, ob sedanjih uspehih poslovanja ne bodo majhna — zelo zahtevne in vredne premisleka. Mogoče bi vlaganje sredstev v modernizacijo in izpopolnjevanje obstoječega obsega podjetja oz. poslovanja dalo podjetju mirnejši utrip, brez stalne napetosti in dodatnega naprežanja. Zaenkrat so to le želje, saj vsi in vsepovsod želimo nekaj več in boljšega, zato se nenehno širimo in večamo.

Za sedeminosedemdesetletni jubilej bomo tovarno povečali in obogatili za nov objekt z novimi stroji. Obseg poslovanja bo v tem letu znašal že 22 milijard s. din. Uvrščamo se med velika tekstilna podjetja v Sloveniji in državi, tudi v svetu nismo nepoznani. Trud ni bil zaman. Zadanje cilje dosegamo in kar dobro se počutimo pod to streho. Odklanjajo v glavnem upokojeanci in nekateri mladi, ki se ne vživijo v ritem našega dela.

Po vseh možnostih skrbimo za stanovanja, družbeno prehrano in rekreacijo in tudi v tej smeri mora biti še naša nadaljnja skrb. Človeku, ki se stara s tovarno, je treba omogočiti najboljše delovne pogoje za življenje v podjetju in po njem. Le tako se bo lahko združilo veselje do dela in življenja. Tak delavec pa bo lahko največ koristil podjetju, družini in družbi.

Sedeminosedemdesetletnico podjetja bomo bolj svečano proslavili konec novembra, ko bomo predvidoma otvorili novo halo z novimi stroji. Praznik 9. septembra je letos na nedeljo in ga ne bomo prenesli na delovni dan. V petek bomo pripravili le srečanje z našimi upokojeanci in jim pokazali nov objekt. Nam pa se bo praznično vzdušje poznalo le nekoliko v kuverti 12. septembra. Kljub temu pa se skupaj veselimo našega praznika in doseženih delovnih uspehov. In vsem skupaj iskrene čestitke!

Litijski predilec izhaja enkrat mesečno. Urejuje uredniški odbor: Albin Ankon, Martina Kralj, Gusti Cvetežar, Vinko Keržan, Milan Majcen in Branko Bizjak (odgovorni urednik). List dobijo člani kolektiva in upokojeanci brezplačno. Tisk in klišei: Gorenjski tisk, Kranj

Obveščanje

Upravitelji podjetja smo vsi člani kolektiva. Niti deset odstotkov zaposlenih pa se pri svojem vsakodnevnem delu nima možnosti srečavati s podatki o poslovanju. Kako naj potem odločamo, boste rekli.

Člani delavskega sveta dobijo za zasedanja že nekaj pismenega gradiva in so tudi iz obravnavanja na zasedanjih bolj seznanjeni s problematiko.

Ostalim članom kolektiva pa ostaja kot najvažnejši vir obveščanja naš časopis in tedenske informacije. Vir obveščanja in tudi strokovnega izobraževanja obenem.

Res so včasih nekateri članki v našem časopisu na prvi pogled preveč strokovni, predloki in mogoče zato za koga dolgočasni. Toda so stvari, o katerih je uprava podjetja preko Uredniškega odbora kolektiv dolžna obveščati. Takšne so tudi številke o poslovanju, investicijah, razprave o normah, pravilnikih in podobno. Nekaterim se z branjem teh člankov ne da ukvarjati, češ da jih ne razumejo. Da, dokler so končni rezultati in osebni dohodki ugodni, skrbijo radi prepuščamo. Kaj pa bi napravili v situaciji, ko bi tu kaj zaškri palo? Bi naenkrat, brez predhodnega spremljanja poročil in podatkov znali pravilno oceniti tudi takšno stanje?

Ni namen s temi besedami strašiti. Hočemo le reči, da je naš časopis, katerega izvod mimogrede rečeno stane približno 6.— din — dolžan seznanjati kolektiv o dogajanjih in predvsem še o poslovanju podjetja. Še nadalje pa se bomo trudili, da bomo od naših dopisnikov dobili čimbolj enostavno obdelane podatke in poročila. Od bralcev pa pričakujemo pobud o čem naj v našem glasilu še pišemo, da ga bo prebral vsak član kolektiva in da bo postal res tisto, čemur je namenjen — glasilo članov kolektiva.

Članom kolektiva ob tovarniškem prazniku iskreno čestitamo!

SAMOUPRAVNI ORGANI

Uspešno prvo polletje

Polletni podatki o poslovanju so pred nami. Čeprav so nas v prvih mesecih trle skrbi okrog cen surovin in izdelkov in posledice iz tega za doseganje planiranih rezultatov, je plan v finančnem in proizvodnem pogledu uresničen. V letošnjem letu so težave z dotokom denarja manjše, kupci nam dobro plačujejo in zato so naši dolgi za surovine in material minimalni. Tudi osebni dohodki, ki so v prvi polovici polletja nekoliko mirovali, se v drugi polovici že popravljajo na bolje.

Dosežene rezultate je treba analizirati in odpravljati tiste slabosti in nazadovanja, na katere lahko vplivamo. Ena takšnih postavk, ki je celo nižja od predhodnega leta je produktivnost. So vzro-

lanskoletno obdobje nekoliko nazadovala. Previte preje je narejene za 24 ton manj, pri nižji povprečni številki, ki je letos 37,5, medtem ko je bila v lanskem letu 38,2. Upoštevati pa je treba izločitev dveh previjalnih strojev.

Gledano na proizvodnjo kot celoto pa vidimo, da plansko nalogo dosegamo oz. smo jo celo presegli.

Boljši proizvodni dosežki ter ostali ukrepi znotraj podjetja so pripomogli k celo boljšim poslovnim in finančnim uspehom, če jih primerjamo z lanskim obdobjem.

Finančni podatki

Z ustvarjenim CELOTNIM DOHODKOM v višini 109 milijonov smo presegli celotni

katere je možno tekoče uporabiti za investicijske namene, po drugi strani pa ima gibanje amortizacije vpliv na ostanek dohodka za sklade. Zavestno pospešena amortizacija pomeni večja sredstva za investicije in manjša sredstva za sklade.

Delavski svet je spričo potreb določil za letošnje poslovno leto višje amortizacijske stopnje. Posledica tega pa so večja amortizacijska sredstva. Že v prvem polletju smo jih obračunali 8.545.000 din, lani pa le 6.521.000 din. Kljub temu, da so amortizacijska sredstva večja, pa za ta sredstva ni mogoče kupiti več strojev kot v preteklem letu, ker so se tudi ti znatno podražili. Na račun pospešene amortizacije bomo do konca leta zbrali približno 18 milijonov amortizacijskih sredstev.

POGODBENE OBVEZNOSTI, katere sestavljajo: obresti od kreditov, bančna provizija, zavarovalne premije in članarine zbornici, so letos za 26 % večje. Zlasti so se povečale obresti od kreditov, ki znašajo 1.315.000 din, kar je bilo pričakovati glede na večjo zadolženost, ter zavarovalne premije, ki so se v prvem polletju povečale kar za 22 %.

ZAKONSKE OBVEZNOSTI pa so višje letos celo za 68 %. Sestavljajo pa jih: prispevek za mestno zemljišče — porast za 19 %, vodni prispevek, ki se je povečal celo za 279 %, prispevek za Bosansko Krajino — porast za 26 %, dodatni prispevki socialnemu zavodu — porast 23 % in stanovanjski prispevek. Za stanovanjsko izgradnjo smo izločili 1.505.000 din sredstev. V istem obdobju lanskega leta smo izločili v te namene 867.000 din. Letošnja sredstva so večja, ker smo določili 9 % stopnjo, medtem ko je bila lani 6 %. Od zbranih sredstev 1.505.000 din moramo odvesti v občinska sklada (solidarnostni stanovanjski sklad in sklad za zidavo in popravilo stanovanjskih hiš) 602.000 din, medtem ko nam preostane za stanovanjsko izgradnjo 903.000 din. Sredstva, ki nam ostanejo še večja od lanskih, vendar spričo podražitev ne moremo računati na večji nakup.

Kljub temu, da je bilo iz raznih forumov slišati o razbremenitvi gospodarstva s prispevki, pa nam navedeni podatki kažejo ravno obratno.

Osebni dohodki, produktivnost in končni uspeh

Sredstva za OSEBNE DOHODKE, ki smo jih pokrili iz dohodka, znašajo letos 17.197.000 din. V odnosu na lanskoletno obdobje so večja za 21 %. Del sredstev je bilo porabljen za novo delovno silo, preostali del pa za povečanje osebnih dohodkov. Primerjavo osebnih dohodkov je

treba napraviti v dveh smereh:

Če primerjamo poprečni netto urni zaslužek letošnjega leta, ki znaša 10,20 din s polletnim lanskim 9,25 din, dobimo 10,2 % povečanje. Če pa primerjamo letošnji dosežek z letom 1972, ko je bil urni zaslužek 10,15 din, dobimo povečanje le za 0,5 %.

Slednja primerjava kaže, da osebni dohodki stagnirajo in, da so zaradi porasta življenjskih stroškov v letošnjem letu naši realni osebni dohodki v prvem polletju nazadovali. O vzrokih smo v našem časopisu že pisali. V drugem polletju bodo kot kaže, ti podatki razveseljivejši.

Ko obravnavamo osebne dohodke, je treba dati odgovor, kaj je z našo produktivnostjo.

— Predilnica je porabila za izdelavo 100 kg preje v letu

1972 15,69 delovnih ur, letos pa za isto količino 16,06 ure. Produktivnost je nižja za 2,4 %.

— Sukalnica je porabila za sukanje 100 kg preje v letu 1972 12,07 ure, letos pa 12,80 ure. Tudi tu je produktivnost nazadovala za 5,7 %.

— Za previtje 100 kg preje na križne navitke smo rabili v 1972. letu 6,27 delovnih ur, letos pa 5,53 ure. Le tu beležimo napredek za 13 %.

Čeprav so opravljene le površne meritve (za ugotovitev točne produktivnosti, je potrebna detaljnija analiza zaradi pestrega sestava naše proizvodnje) lahko ugotovimo, da v pogledu produktivnosti nismo dosegli nobenega napredka.

Najvišji povprečni in najnižji mesečni osebni dohodek pa se je gibal takole:

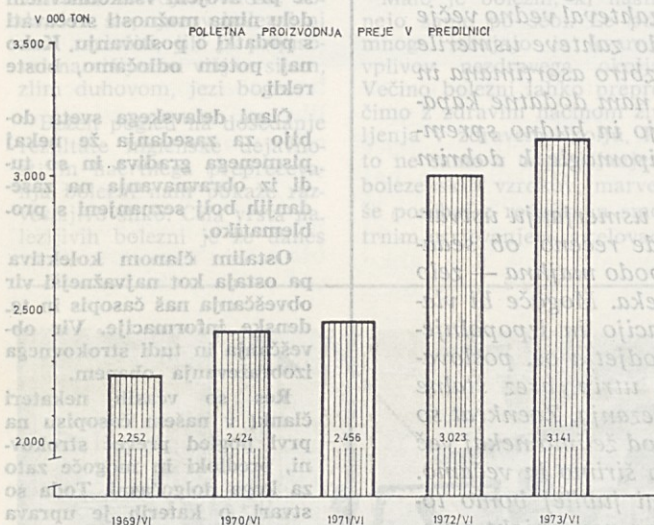
	v din		
	1972/VI	1972	1973/VI
Najvišji OD	5.965.—	6.413.—	6.501.—
Povprečni OD (za 182 ur)	1.684.—	1.829.—	1.856.—
Najnižji OD	1.186.—	1.286.—	1.290.—

Razdelitev celotnega dohodka kaže, da so se vse postavke povečale, vendar smo dosegli tolikšen dohodek, da je ostalo za sklade 7.806.000 din, kar je višje od lanskega. Če skladom prištejemo še amortizacijo, pa dobimo pravo vrednost letošnjega finančnega uspeha, ki je mnogo boljši od lanskega.

Prodaja

Preja je še vedno zelo iskan artikel na domačem in tujem trgu. Vso proizvodnjo tekoče prodamo, zato imamo zaloge

veznosti do dobaviteljev, saj smo konec junija dolgovali za surovine in material le 6.651.000 din. V primerjavi z našimi terjatvami do kupcev so več kot trikrat manjše. Zaradi povečanega obsega poslovanja smo rabili dodatna obratna sredstva, za kar smo najeli pri banki kratkoročne kredite v višini 10.625.000 din. Tudi dolgoročne obveznosti so se povečale. Za obratna sredstva dolgujemo 26.597.000 din. Čeprav izgleda znesek velik, je dan na dolg odplačilni rok, zato ne predstavlja

ki objektivni, ali jih je mogoče vsaj delno odpraviti?

Preidimo kar na pregled posameznih podatkov.

Dosežena proizvodnja

Proizvodnja predilnice je za 118 ton večja. Višjo proizvodnjo so omogočile povečane kapacitete vreten za 2,3 %. Proizvodnja je torej višja za 3,8 %, kar pomeni, da so bile strojne zmogljivosti v letošnji polovici poslovnega leta boljše izkoriščene. Povprečna številka preje se ni bistveno spremenila, saj je 32,3, medtem, ko je bila v istem obdobju lani 32,4.

V pogledu asortimana smo se zopet premaknili v korist sintetične. Od skupno proizvedene preje 3.140 ton odpade na sintetično že 1.078 ton. V strukturi zavzema sintetična že 34 %. Drugi pomembni premik je pri česani preji. Proizvodnja se je povečala od lanskih 126 ton na 256 ton letos. Navedene spremembe so precej pripomogle k dobremu finančnemu rezultatu.

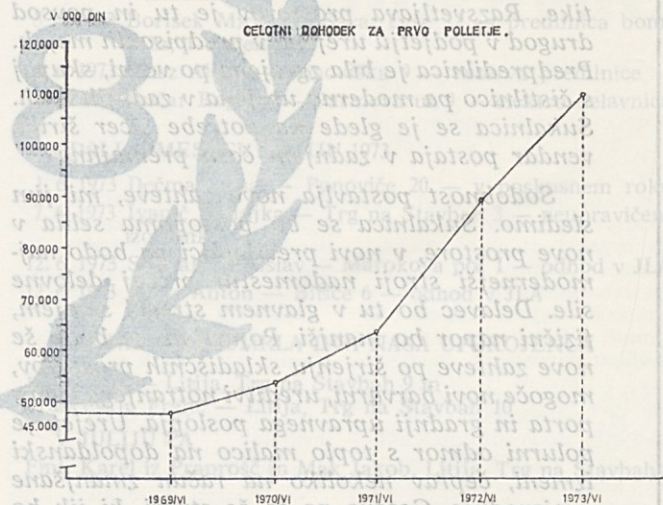
Sukalnica je naredila v prvi polovici leta za 132 ton več sukanje preje. Na povečano količino sukanje preje so vplivale večje kapacitete, nižja povprečna številka, ter boljši izkoristek proizvodnih zmogljivosti. Previjalnica pa je v prvem polletju v odnosu na

dohodek, ustvarjen v lanskem obdobju za 20 milijonov ali 11 %, v odnosu na leto 1972/VI pa celo za 73 %. Tudi plan celotnega dohodka smo uresnili v celoti. Celotni dohodek je naraščal od količinske proizvodnje hitreje zaradi višjih prodajnih cen za bombažno prejo in spremenjenega asortimana izdelkov.

Za kolektiv pa je izrednega pomena, da je naraščal DOHODEK podjetja hitreje kot celotni dohodek. Porast dohodka za 28 % je omogočil, da smo pokrili višje zakonske in pogodbene obveznosti in več sredstev namenili za osebne dohodke.

Udeležba PORABLJENIH SREDSTEV v celotnem dohodku se je znižala od 67,5 % na 65,8 %. Manjša udeležba porabljenih sredstev v celotnem dohodku pa ni posledica nižjih stroškov kot izgleda na prvi pogled, kar dokazujejo porabljena sredstva na 1 kg izdelane preje. Ti so za 11 % večji. Če primerjamo dinamiko celotnega dohodka in porabljenih sredstev vidimo, da je CD naraščal hitreje kot porabljena sredstva. K temu so v veliki meri pripomogle povišane prodajne cene, spremenjeni asortiman in relativno ugodni nakupi surovin.

Pomembna postavka je tudi amortizacija, gledano s stališča podjetja. To so sredstva,

izdelkov še vedno pod normalo.

Kljub naglemu porastu vrednosti prodaje pa se terjatve do kupcev nižajo. Konec junija so nam kupci dolgovali le še 20.135.000 din. To stanje je mnogo boljše od lanskega leta in stanja v začetku letošnjega leta. Podatki kažejo, da se je likvidnost naših partnerjev izboljšala.

Naše obveznosti

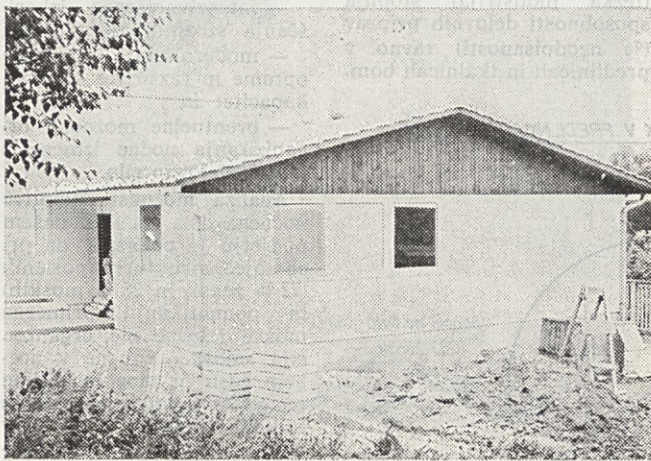
Večji dotok denarja nam je omogočil poravnava naših ob-

veznosti za osnovna sredstva pa so se znižale zaradi odplačila anuitet, vendar je to le začasen pojav, ker se bo s črpanjem kredita za previjalne avtomate ta obveznost zopet povečala. Kredite za obratna sredstva odplačujemo iz ustvarjenega dohodka, kredite za osnovna sredstva pa iz ustvarjene amortizacije in ostaneka dohodka. Ob sedanjih rezultatih nam te zadolžitve ne predstavljajo nobenih težav.

Problem ni rešen

Komercialni sektor se bo v tem mesecu preselil v novo montažno zgradbo, izpraznjene prostore pa bo zasedel splošni sektor, kjer so bile delovne razmere že skrajno nemogoče. Lahko rečemo, da

organizacijo dela, socialno, pravno in druge službe. Vsakršen nov pristop k organizaciji dela uprave pa naleti na težave s prostori: upravna zgradba je namreč ista kot so jo uporabljali za predvoj-

Novi prostori za komercialni sektor

je tudi ta rešitev le zasilna in začasna, obstoja še vedno pereče vprašanje nove upravne zgradbe, ki bi vse upravne službe spravila pod eno streho.

Podjetje se je po vojni povečalo za približno 25.000 vreten, razmahnilo so se tudi potrebne dejavnosti finančnega, tehničnega, plansko analitičnega sektorja, vzdrževanja, kontrole kvalitete surovin in izdelkov, pa tudi število zaposlenih po drugih službah. Drugačna organizacijska struktura in obračun poslovanja ter zajemanja podatkov (n. pr. obračun osebnih do-

no število zaposlenih v upravi, dopolnjena je le s pisarnami v provizorijih okrog tovarne. Ni gotovo, da bi sam direktor v eni uri našel vsa delovna mesta zaposlenih v upravi. Arhiv podjetja, kjer se ohranja naša zgodovina, smo selili že tretjič, vsakokrat z nekoliko škode.

Tesno sodelovanje vseh služb je za delo v upravi nujno potrebno. Vsega ni mogoče opraviti po telefonu, »sprehodi« iz enega sektorja v drugega, prav tako v arhiv in na razne sestanke, jemljejo veliko dragocenega časa, ki bi bil porabljen za odrejeno

Ko smo v dosedanje sejno sobo selili arhiv podjetja, smo za sestanke v sili uporabili prostor jedilnice v menzi. Ne samo to, da s tem utesnjujemo abonente, tudi zbrano delo sestankov ali zasedanj delavskega sveta neprestano moti ropotanje jedilnega pribora, razgovori pri šanku in vstopanje abonentov.

Tudi sprejem obiskov poslovnih strank je zaradi razdrobljenosti oddelkov po celotnem tovarniškem območju zelo težaven. Do nedavnega so te ljudi ob prihodu v podjetje še nekako usmerjali

vratarji, s prestavitvijo vratarnice pa je še ta možnost usahnila. Tuji in domači poslovni ljudje se zaradi takšnih razmer pogosto sploh ne znajdejo oz. se lahko nekontrolirano gibljejo po obratih in celem podjetju. Lahko bi kdo od njih nehoti povzročil požar ali imel celo slab namen.

Nakazana problematika je dobro poznana vodilnemu osebju, prav tako samoupravnim organom. Gradnja nove upravne zgradbe je postala nujna, zato bo treba v najbližji prihodnosti ugrizniti tudi v to jabolko. Res, da prav tak-

šna investicija zaradi visoke obdavčitve precej stane, res pa je tudi, da izboljšana organizacija dela lahko da hitreje boljše poslovne rezultate kot marsikatera modernizacija strojnega parka.

Zaradi navedenih težav je tudi rešitev z montažno zgradbo za prostore komercialne samo krpa na stare probleme, s krpo pa je tako: četudi je nova, je še vedno samo krpa na starem oblačilu. Kajti tudi ostali sektorji, predvsem finančni, so takšnega krpanja, še bolj pa dokončne rešitve, že dolgo potrebni.

M. Kralj

NOČNO DELO ŽENSK VČERAJ, DANES, JUTRI ● NOČNO

Tovarišica Vida Tomšič o nočnem delu žensk

V čem je konzervativnost v dosedanjem načinu varstva žensk pri delu?

Konvencije so bile svoj čas in so še tudi zdaj velika pridobitev boja delavskega razreda zoper izkoriščanje, za humanizacijo delovnih metod in odnosov, vendar so imele že ob nastanku in pozneje tudi slabe strani. V dobi tehnološke revolucije npr. postaja vsesplošna prepoved ženskega nočnega dela v industriji dvorezna in zelo dvomljive vrednosti. Najbrž bi kazalo celotno vprašanje postaviti drugače. Kjer teče sodobni tehnološki proces nujno nepretrgano in je obenem postal v bistvu res le nadzorovanje delovanja strojev, kjer proces sam izenačuje oba spola po položaju in delu in s tem v dohodku, občutju ženske prepoved nočnega dela po pravici kot diskriminacijo. Moderna tehnologija obenem omogoča skrajševanje delavnika, delo v štirikrat šestih urah in podobno. Sama sem se v nekaterih obratih prepričala o tem, da delavke niso zadovoljne s takim varstvom, ki jih često iz tehnično bolj opremljenih delovnih mest odrija na slabša, posebno tedaj, če je kaj brezposelnih moških. Naj še povem, da se naš temeljni zakon o delovnih razmerjih ne sklada z mednarodno konvencijo, ki predvideva zelo malo možnosti za izjeme — naš zakon pa kar precej. Mimogrede — o tem naši poslanci — vsaj kolikor sem mogla ugotoviti — niso bili informirani!

Zakon pri nas pogosto bolj varuje zastarelo industrijo, pa tudi slabo gospodarjenje in planiranje, kot pa delavke pred nočnim delom! V Sloveniji je npr. delalo v nočnih izmenah v industriji konec leta 1969 15.523 žensk, konec leta 1971 pa 19.415 žensk, večina na slabše plačanih delovnih mestih. Glede varstva zaposlene žene tudi v svetu precej razglablja. V nekaterih državah, kjer si prizadevajo pritegniti ženske v moderno proizvodnjo, razmišljajo o tem, da bi se tej konvenciji odpovedali.

Na sestanku izvedencev OZN v New Yorku je bilo sprejeto stališče, da je treba mednarodne konvencije za varstvo žensk pri delu ponovno pregledati. Predlagala sem tovarišem v sindikatih, naj bi se lotili s stališča težavnosti nočnega dela za vsakogar in to delo načeloma omejili ter ga dovoljevali povsod šele potem, ko bi bili izpolnjeni določeni pogoji za življenje delavstva. Hkrati pa bi seveda morali zelo strogo prepovedati nočno delo nosečnicam, materam dojenčkov in mladini. Tu mislim tudi na znatno podaljšanje varstva mater pred porodom in po porodu. Ista merila bi morali uvesti za nočno delo pri vseh poklicih, ne samo v industriji in gradbeništvu, torej tudi v gostinstvu, bolnišnicah itd., kjer je delo samo enako težko ali morda že težje, često pa veliko bolj odgovorno. Govorila sem že o tem, kako se tudi pri nas vse več žensk zaposluje v družbenih dejavnostih. Medicina je poleg prosvete področje, kjer je zaposlenih veliko žensk in skoraj vse delajo tudi ponoči, saj si brez nočnega dela zdravstva ne danes ne jutri ne moremo niti predstavljati. Do nedavnega se še prav zmenili nismo za to. Medicinske sestre in bolničarke zdaj beže iz bolnišnic v druge poklice, kjer ni nočnega dela. Zato bi morali zahtevati od vseh delovnih organizacij, ki zaposlujejo ljudi ponoči, da začno urejevati delovni čas, predvsem pa misliti na razbremenitev žensk, ko pridejo domov. Pri tem gre predvsem za stanovanjske zadeve in otroke. Ženske same pravijo, da nočno delo samo ni težko, težko je to, da se zanje začne »druga izmena«, ko se vrnejo domov, namreč delo v gospodinjstvu in pri otrocih. Zato smo napisali teze, da je treba varstvo žensk urediti tako, da ne bomo varovali žensk pred delom v združenem delu, ampak da jim bomo pomagali sprejeti delo doma, tako da bodo lahko enakopravno sodelovale in sourejevale razmere v združenem delu, v krajevni skupnosti, v občini

in družbi sploh. Konflikta, ki nastaja med delom in materinstvom, namreč ne more razrešiti državna, zakonska intervencija, ampak samoupravna akcija, v kateri so ženske njen subjekt. Zakoni naj bi predvsem varovali tak položaj in pravice delavcev.

Misli ob ponovnem sprejetju sklepov glede preprečitve nočnega dela žensk

Bilo bi lepo, če bi s takimi ukrepi res lahko vso zadevo spravili s sveta. Koristni so v tem, da silijo industrijske delovne organizacije, ki delajo ponoči, ne da bi bilo to nujno potrebno, da nočno delo povsem odpravijo. Toda vse kaže, da bo še veliko delovnih organizacij, ki bodo delale ponoči, tako zaradi tehnološkega procesa, kakor zaradi zdravstvenih potreb itd., in prej ali slej bomo pač morali dognati, da ob sedanjem pomanjkljivem varstvu žensk ne bodo mogle več zaposlovati. Glede na bližajočo se pomanjkanje delavcev pri nas, bodo delavci, predvsem pa ženske, lahko odšli na druga delovna mesta, kjer ni nočnega dela. Zato pa ni treba pritegniti še več novih delavcev od vsepovsod. Te delavce bo treba kvalificirati, jim preskrbeti stanovanja, njihovim otrokom preskrbeti prostor v šolah in končno se bo izkazalo, da niso nič cenejši, nasprotno, dražji od že kvalificirane ženske delovne sile, ki smo jo odpustili, ker se nam je zdelo, da bo predraga, če ji bomo priskrbeli ustrezno otroško varstvo in razbremenitev pri gospodinjstvu (z družbeno prehrano, pralnici ipd.) Zato se mi zdi, da s priseganjem na to konvencijo tiščimo le glavo v pesek in hkrati ne gremo v odločno akcijo za boljše razmere ljudi, ki delajo težje. Verjetno bo tudi kmalu sprožen proces revidiranja konvencij v Mednarodni organizaciji dela.

Opomba: Mnenje tovarišice Vide Tomšič o nočnem delu je del intervjuja objavljenega v časopisu »TEORIJA IN PRAKSA«.

... in nova vratarnica

hodkov, stroškovno knjigovodstvo, statistika in druge) pa so zahtevali tudi povečanje števila zaposlenih v upravi od predvojnih deset na sedanjih osemdeset. Obseg poslovanja, tehnološka in socialna problematika v podjetju pa nas dnevno opozarjajo, da je tudi to število premajhno. Mogoče niti ne premajhno, z načrtno organizacijo upravnih služb bi bilo mogoče spremeniti strukturo kadrov. Marsikatero delovno mesto bi lahko nadomestil sodobni pisarniški stroj, ki delo opravi hitreje in natančneje. Potrebne pa bi bile nove moči za

delo veliko bolj koristen. Do sti stvari se zaradi slabih komunikacij rešuje prepočasi, ali pa sploh ne rešujejo.

Delo v večini upravnih služb zahteva zbranost in mir. Neurejene delovne razmere zaradi slabih prostorov in prenatrpanosti to onemogočajo in posledice tega so pogosto nestrpnost in slaba volja zaposlenih. Individualno obravnavanje problemov kot so osebni, disciplinski, socialni in drugi je skoraj onemogočeno. Vsakomur je svoje osebne probleme težko obravnavati v pisarni s štirimi ljudmi.

Problematika nočnega dela

Okrog teme nočna ali »črna« izmena, v kateri delo zlasti izmenja ženske delavce, se tudi v tekstilni industriji, je v zadnjem obdobju v dnevnem tisku, kakor tudi v našem podjetju vse več razprav o negativnih posledicah, ki ga spremljajo in predvsem o realnih možnostih za njegovo odpravo v doglednem času. Kot na dlani pa je gotovo dejstvo, da tega problema sistematično ne moremo kampanjsko reševati. Da bi celotno problematiko nočnega dela vsestransko spoznali, podajamo v nadaljevanju nekaj splošnih podatkov, mnenje Vide Tomšič o tem problemu in končno kaj o nočnem delu mislijo nekateri izmed tistih naših delavk, katerih delo se odvija tudi v »črnem turnusu«.

Mednarodni sporazum

(konvencija) o nočnem delu: Mednarodni dogovor o prepovedi nočnega dela žensk zaposlenih v industriji, je bil podpisan 9. julija leta 1948 v Ženevi. Sporazum določa, da se pod »nočno« delo šteje najmanj sedem neprekinjenih ur med deseto uro ponoči in

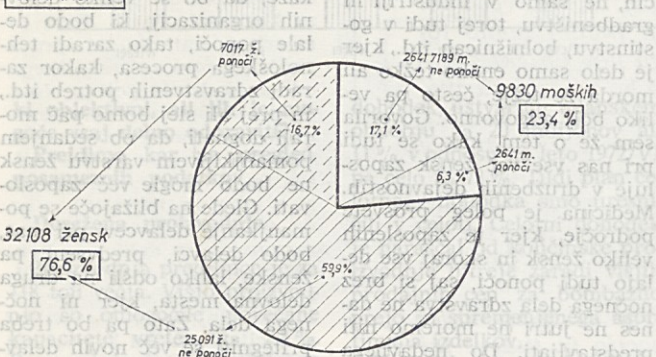
uveljavitev sporazuma še vprašljiva, absolutno prekršek rok, da bi dosegli splošno »kake« spremembe na tem področju. Moramo pa tudi reči, da smo reševanje oziroma odpravo nočnega dela tudi zavestno odlagali iz leta v leto. Zato smo danes pred veliko uganko, kako ta problem odpraviti v izredno kratkem času, da pa se to ne bo negativno odrazilo niti na gospodarstvu, še manj pa, da bi to občutili prizadeti delavci. Problem je danes torej zelo podoben ljudskemu reku: »Kaj storiti, da bo ostala koza čela in volk sit?«

Nočno delo v tekstilni industriji Slovenije

Textilna industrija je v Sloveniji po dohodku in po številu zaposlenih na drugem mestu med panogami in zaposluje 41.755 delavcev ali 16,1 odstotka od skupnega števila 259.917 zaposlenih na področju industrije in rudarstva. Značilnost slovenske tekstilne industrije je, da tri četrtine zaposlenih (76,6 %) ali po številu 32.108 odpade na žensko

STRUKTURA ZAPOSLENIH V SLOVENSKEI TEKSTILNI INDUSTRIJI

GRAFIKON 1

sedmo uro zjutraj — v našem podjetju traja od 22.00 ponoči pa do 5.00 ure zjutraj. Po mednarodnem sporazumu je nočno delo žensk dovoljeno le v izjemnih primerih, ki so tudi vsebinsko določeni in sicer:

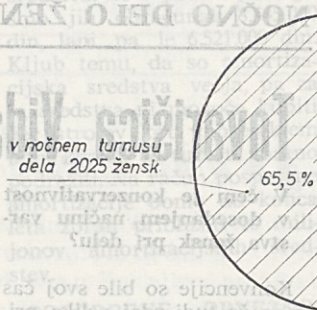
- v primeru »višje sile« — prekinitev dela, ki se ne da prekiniti in nima periodični karakter
- v slučaju surovin, ki so pokvarljive in
- v določenih okoliščinah, ko to zahteva nacionalni interes, vendar le na osnovi dogovora s prizadetimi delavci.

Jugoslavija je ta dogovor glede na nerazvito in med vojno zelo prizadeto gospodarstvo, podpisala šele 30. decembra leta 1955. Pri tem smo se obvezali, da bomo navedena določila mednarodnega sporazuma uveljavili do konca leta 1965. To pa je bil, kot ugotavljamo danes, ko je

zorno prikazana z grafom (grafikon 2), da lahko širino in težino obravnavanega problema pravilno dojamemo.

Zanimiva je številčna primerjava, koliko žensk dela v nočnem turnusu po nekaterih občinah s tekstilno industrijo:

GRAFIKON 2

Občina	Število žensk v nočni izmeni
Ajdovščina	328
Grosuplje	133
Kamnik	89
Kranj	477
Litija	542
Ljubljana	966
Maribor	1542
Metlika	160
Novo mesto	336
Radovljica	207
Skojka Loka	459
Trzin	334

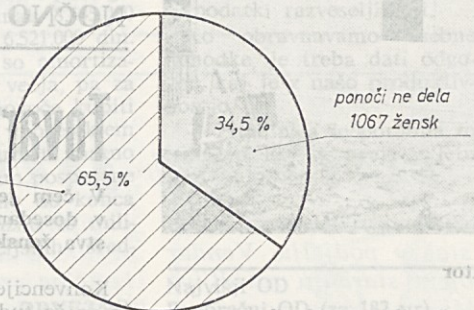
Kakor je razvidno iz naštetih podatkov in iz slikovnega prikaza (grafikon 3) litijska občina z našo predilnico po številu žensk v nočni izmeni zaseda kar tretje mesto, kar nedvoumno določa težino reševanja tega problema v našem podjetju.

Možnosti ukinitve nočnega dela

Takojšnja ukinitve nočnega dela žensk v tekstilni industriji ni mogoča, ker je v nočni izmeni proizvedeno 24,5 % ali ena četrtina celotne proizvodnje. Na eno delavko, ki dela v nočni izmeni, je letno proizvedeno okrog 9 ton preje. Takojšnja ukinitve nočnega dela bi zato pomenila ogromen izpad proizvodnje in težave tudi v tistem delu tekstilne industrije, ki nima nočnega dela, je pa odvisna od proizvodnje predilnic na nočni izmeni. Ukinitve nočnega dela bi pomenila letno izgubo produkcije 6491 ton samo bombažne preje, v slovenski tekstilni industriji pa bi se pojavil višek 2339 zaposlenih. Takojšnja ukinitve nočne izmene pomeni tudi veliko zmanjšanje dohodka, saj bi npr. samo v naši predilnici stopnja izkoriščenosti zmogljivosti padla s sedanjih 76,6 % na cca 57 %. To pomeni, da bi bila lanska celotna vrednost proizvodnje, ki je znašala 19,6 milijard SD, ko-

maj 14,6 milijard SD. Problem je še težji, ker je zaradi porabe amortizacijskih sredstev tekstilne industrije v dolgem povojnem obdobju za druge industrijske panoge (težka industrija) stopnja sposobnosti delovnih priprav (% neodpisanosti) ravno v predilnicah in tkalnicah bom-

NOČNO DELO ŽENSK V PREDILNICAH BOMBAŽA

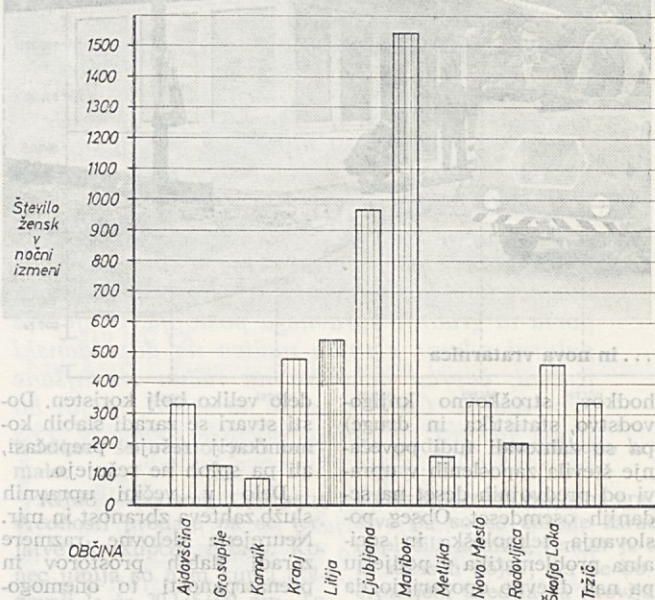
baža komaj 18,5 % (v našem podjetju 19,7 %). To pa je v celotni tekstilni industriji zadnje mesto. Kako bi takojšnja ukinitve nočnega dela vplivala na uspešnost poslovanja kažejo naslednji kazalci:

% zmanjšanja	% ob ukinitvi nočne izmene
Kazalec	
družbeni proizvod	21,1
akumulacija	34,5
produktivnost	7,8
ekonomičnost	7,1
družbena rentabilnost	21,3

Zato lahko kar zapišemo, da takojšnja ukinitve ni spre-

GRAFIKON 3

NOČNO DELO ŽENSK V TEKSTILU PO OBČINAH

jemljiva in je zato treba iskati ustreznejše rešitve, s katerimi bi se ta problem postopno reševal. Postopna ukinitve »črne« izmene pa je odvisna od naslednjih dejavnikov:

- povečanja akumulativnosti pri manjšem obsegu proizvodnje

— povečanja produktivnosti zaposlenih

— štednje z materialom in finančnimi sredstvi

— hitrega obračanja sredstev

— intenzivnejšega izkoriščanja strojnih zmogljivosti

— modernizacije strojne opreme in razširitve strojnih kapacitet in

— eventualne možnosti organiziranja močne izmene z moško delovno silo.

Analiza možnosti ukinitve nočnega dela žensk v našem podjetju je pokazala, da pri obstoječi strukturi zaposlenih (72 % žensk in 28 % moških) in pomanjkanju primerne moške delovne sile, organizacija »moške« izmene v nočnem času ni mogoča. Edina rešitev, na kateri je izdelan tudi naš program, je ukinitve nočne izmene na osnovi razširitve proizvodnih zmogljivosti. Da bi pri obstoječem številu zaposlenih lahko organizirali samo dvoizmensko delo, moramo obstoječe strojne zmogljivosti v vseh oddelkih od čistilnice do sukalnice povečati za približno 50 %. Današnja vrednost te investicije v nova delovna sredstva, obratna sredstva in nove delovne prostore pa obsega vrednost najmanj 6 milijard SD. S to investicijo bi lahko zagotovili dvoizmensko delo vsem, ki delajo danes tudi v »črnem turnusu«. Kot na dlani pa je, da take obremenitve naše podjetje v roku petih let ne more prenesti. Zato je ukinitve nočne izmene odvisna tudi od pripravljenosti naše celotne družbe za reševanje tega problema. Taka pričakovanja glede družbene akcije so še toliko

bolj upravičena, če upoštevamo, da je ravno tekstilna industrija tista, ki je nosila v povojnem obdobju največje breme v obnovi porušenega gospodarstva in se je akumulacija in amortizacija tekstilne industrije uporabljala za izgradnjo nove industrije.

NOČNO DELO ŽENSK VČERAJ, DANES, JUTRI ● NOČNO DELO ŽENSK VČERAJ, DANES, JUTRI ●

OKOREN MARIJA, sukalka, v nočni izmeni dela 11 let, mati enega otroka.

Seveda bi bilo najbolje delati samo na jutranji izmeni, če tudi bi začeli ob pol štirih. Če pa že moram, bi najraje delala v štirih izmenah, ko pride nočno delo le dvakrat na teden. Se posebno težavna je pot domov do Velikega vrha, ko sem po nočni izmeni, ki konča ob pol dveh, doma šele ob štirih. Potem spim do sedmih, ko se zbudi otrok. Najtežje je prve dva dni nočne izmene in to, da se tudi z nočne izmene zbudim zjutraj ob točno določenem času, ne da bi me kdo klical. Caj, ki ga dobivamo ponoči, jih pije le malo. Raje bi avtomate za napitke, ki bi bili dobrodošli še posebno v poletnih mesecih in ponoči, ko ni streže v obratu. In še to, da bi sobotne nočne izmene odpadle.»

Kaj pravijo o nočnem delu naše delavke

PETERKA IRENA, sukalka, v nočni izmeni dela 8 let, mati enega otroka.

»Najbolj primerno bi bilo delo v dveh izmenah. Pri nočnem delu sicer nisem zaspana, vendar se doma ne morem odpočiti. V bloku podnevi ni pravega miru za spanje, sedaj ko je pred hišo gradbišče, pa sploh ne. Najbolj sem utrujena proti koncu tedna, zato me z nočnega dela počaka največ dela za ponedeljek dopoldne, pred popoldansko izmeno. Ko grem na nočno izmeno večkrat pustim hčerko samo doma, ker je tudi mož v službi. Čeprav je stara že deset let, jo je samo strah, zato grem težko od doma. Najtežja je nočna izmena, ki konča v nedeljo zjutraj. Če bi to opustili, bi nam bilo veliko pomagano. In še to, da bi imele urejeno otroško varstvo vsaj še za popoldansko izmeno. O tem bi morali razmišljati v našem podjetju, ker je to problem naših delavk.«

VOLK KATI, flajerka, v nočni izmeni dela 26 let, ima odraslega sina.

»Do upokojitve imam le še tri leta. Zame nočno delo ne predstavlja velikega problema. Ker je sin že odrasel, se čez dan lahko naspim in tudi ponoči nisem zaspana. Delam v štirih izmenah, z nočne spim zjutraj od petih do desetih, pa še popoldne kakšne tri ure. Meni štiriizmensko delo odgovarja, ker smo več prosti, pa tudi vse podaljševanje izmen zaradi nador je odpadlo. Drugače pa je seveda najbolj ugodna nočna izmena od pol sedmih do pol dveh ponoči. Kaj naj rečem? Imamo vse ugodnosti, delati pa je tako treba. Nočno delo zame ni težko. Bolj kot odprave nočnega dela si želim, da bi bili stroji dobro vzdrževani in da bi tekli brez težav na vseh izmenah. To bi prihranilo veliko zastojev in nervoze.

RAPPL LEA, referent za kadre

Na vprašanje, ali kadrovska služba pri sprejemanju delovne sile naleti na težave v zvezi s tem, ker delamo tudi ponoči povem, da dokler je bilo delovne sile dovolj, tega problema ni bilo občutiti, ker so bile delavke prisiljene sprejeti vsakršne pogoje. Sedaj, ko je delovne sile manj oz. jo je težje dobiti, pa imamo dostikrat primere, ko delavke, ki se zanimajo za zaposlitev, izrazijo željo, da bi delale v eni ali dveh izmenah, ko pa jim povemo, da v glavnem rabimo delavke za tri posade, se dostikrat tudi katera premisli in se pri nas ne zaposli.

Pri odhajanju žensk iz podjetja v glavnem žene ne navaajo vzroka nočnega dela, pač pa v glavnem druge vzroke. Največ primerov je, ko se dekleta poročijo in preselijo iz Litije drugam, dostikrat so tudi primeri, ko mlada dekleta zapuščajo podjetje predvsem zaradi neurejenih stanovanjskih razmer. Ko se zaposlijo v podjetju, si najdejo sobe pri raznih privatnikih, ti pa dostikrat zahtevajo visoke najemnine ali pa morajo stanovanja odslužiti z delom.

Največji problem predstavlja nočno delo v podjetju takrat, ko moramo razporejati noseče žene oz. delavke z otrokom, starim do 1 leta in žene z različnimi zdravniškimi potrdili na dnevno delo. Zato so nočne posade premalo zasledene in so ostale delavke na nočnih posadah še toliko bolj obremenjene z delom, na dnevnih posadah pa je dostikrat dovolj ali pa celo preveč ljudi.

Smatram, da dokler ne bomo mogli ukiniti nočnega dela, bi morali delavkam na nočnih posadah dati vsaj kakšne druge ugodnosti. Tako n. pr. daljši letni dopust, saj je sedaj za nočno delo po Pravilniku o delovnih razmerjih samo 1 dan letnega dopusta več, kar je samo simbolično. Če mladini pod 18 let starosti po zakonitih predpisih pripada 7 dni letnega dopusta več, zakaj ga ne bi imele več tudi delavke, ki delajo na nočnih posadah?

ZELEZNIK MARTINA, snemalka, v nočni izmeni dela eno leto, samska.

V našem podjetju je nočno delo sicer krajše kot drugod, pravega spanja pa nimamo štirinajst dni: z nočne izmene in še na dopoldanski. Posebno tiste, ki kot jaz, stanujemo daleč od podjetja. Z mopedom se do Preske vozim pol ure, če je sneg pa peš in sem z nočne izmene doma šele ob petih zjutraj. Pravzaprav je zame skoraj še težje vstajanje za jutranjo izmeno kot pa nočno delo. Mislim, da bi bil petdnevni neprekinjeni turnus po 8 ur, začnši ob petih zjutraj in proste sobote, ugodnejši. Na nočno izmeno bi bilo treba donášati malico, ker pred službo ne vemo vedno, če bomo kasneje lačne ali žejne. Če bo drugo vse v redu, zaradi nočnega dela ne bom menjala službe.»

Dopisujte

v

Predilca!

Predstavljamo vam:

Ido Krampušek

Tisto soboto, ko sem hotela Ido naprositi za razgovor, so imeli v menzi za večerjo sirov zavitek. V skledi je popoldne gnetla kakšne tri kilograme testa in ni se pustila zmotiti. Tudi za drugič na razgovor v kuhinji ni pristala, zato sva se kasneje pogovarjali kar doma. Kajti nisem si upala nakopati nejevolje abonentov, če bi bila kakšna jed premalo ali dvakrat soljena.

Predstavljala sem si, da bi me v njeni koži vedno najbolj skrbelo, če bo recimo kosilo za preko tristo abonentov uspelo in še do točno določenega časa. Saj gospodinje vrže s tira dostikrat že povabilo znancev na večerjo. Zato je bilo takšno tudi prvo vprašanje.

»Ne, treme nimam. Prva leta sem se res bala, če bo vse uspelo, sedaj pa sem se tako privadila, da bi lahko skuhala tudi nekaj sto kosil več dnevno kot jih sedaj.«

In, če se povrneva v tista prva leta, kdaj ste začeli v kuhinji?

»Leta 1948 sem prišla v menzo za pomočnico v kuhinjo, kasneje sem delala še nekaj let v šanku, izmenoma s sestro. Nago-

vorili so me za kuharski tečaj v Ljubljani. Po šestih mesecih sem ga opravila in postala kuharica. Vendar jedilnikov, ki sem jih prinesla s tega tečaja, nisem mogla upo-

rabljati za naše ljudi, so bili premalo kalorični, bolj primerni za internate.«

Se je jedilnik v tem času dosti menjal, ga sku-

šate prilagajati sodobni prehrani?

»Ne dosti. Ljudje so pač vajeni določenih jedi, novosti, četudi boljše ali prilagojene sodobni prehrani, težko sprejemajo. Na splošno pa je kvaliteta hrane sedaj boljša, več je mesa in bolj zabeljeno. Pazimo, da je dovolj zelenjave in tudi vode, v kateri kuhamo zelenjavo ne zavržemo kot nekoč, z njo zalivamo hrano namesto navadne vode.«

Kuhate na olju?

»Pol olja, pol masti. In toliko kolikor je za dober obrok potrebno. Včasih smo morale veliko bolj stiskati pri zabeli.«

Spremenila se je tudi kuhinja. Štedilnik na drva sta zamenjala plin in elektrika, čiščenje je lažje, pralni stroj in univerzalni gospodinjski stroj pa jim vsak prihranila po enega človeka.

Ste kdaj kasneje skušali sodelovati npr. z Za-

vodom za napredek gospodinjstva za uvedbo kakšnih novosti?

»Ne nismo, če pa to abonent žele in če bo kdo financiral, bomo navste rade sprejele. Sicer pr rada povsod, kjer imam možnost pogledam v kuhinjo in se pogovorim kaj in kako kuhajo. Po tem lahko sklepam, da marsikje jedo slabše kot pri nas.«

Povedala je, da jedilnik sestavlja skupaj z upravnikom za en dan vnaprej, glede na material, ki ga je možno dobiti. Če bi hoteli sestaviti jedilnik za ves teden, bi morali ali dobivati sortirano meso ali pa imeti tolikšne hladilnike, da bi ga za teden vnaprej hranili doma. Tako pa kupijo celo goveje stegno ali pol prašiča in potem prirejajo jedilnike razpoložljivim vrstam mesa. Na domači vrtnariji pridelajo le še nekaj južne zelenjave in solate za čez poletje.

So naši ljudje zbirčni?

»Starejši ne, mladi pa bi jedli samo dobre jedi. Čeprav je za zdravo prehrano treba jesti vse od kraja, tudi zelenjavo in fižol. Če vidimo, da kakšna jed preveč ostaja, kot npr. rižota, jo opustimo.«

Ste že kdaj slišali od abonentov, da se na hrani pozna menjava upravnikov?

»Sem, pa to ni res. Res je le, da je v določeni letni sezoni lažje dobiti npr. več zelenjave ali drugega materiala, pa ljudje mislijo, da je tega kriv drug upravnik.«

Nove cene veljajo že en mesec. Je število abonentov zaradi tega manjše?

»Ne veliko, poleti jih je tako vedno nekoliko manj, ker radi porabijo svojo zelenjavo z vrta. Še

vedno je na kosilu okrog 260 članov kolektiva, skupaj z ostalimi pa preko 300. In še približno 300 malic dnevno.

Ida uživa, če so ljudje zadovoljni, nekako s srcem je priklenjena k svojemu delu. Tudi ko so ji zaradi poškodbe noge in še druge operacije predlagali prekvalifikacijo, je raje stisnila zobe in vztrajala pri svojem delu. Bi se ponovno odločila za kuharski poklic?

V prvem hipu. »Ne, preveč je odgovornosti za takšno plačo« — potem pa je popravila. »Najbrž bi se ponovno, zdi se mi, da pri drugem delu ne bi mogla biti uspešna. Ker je delo težko in odgovorno, pa slabo plačano, je tudi malo mladih kuharic. Si predstavljate, da bi zjutraj zaspala in ob sedmih ne bi bilo malice?«

Tudi doma je Ida glavna kuharica. Brez nejevolje, kot vedno. Pravi, da je ni jedi, ki bi jo imela najraje, pa tudi za tisto, ki bi je ne marala se ni mogla odločiti. Jesti vse od kraja, je tudi njeno osebno vodilo. In prosti čas?

»Vedno se najde, poleti imam rada delo z rožami in na vrtu, pozimi pa pletilni in šivalni stroj.«

Vendar se mi je zdelo, da se je pogovor o tem šele prav razpletel, ko sem omenila fička. Rada vozi, rada potuje in je tudi glavni družinski šofer, čeprav mož poklicno ureja promet. Rada gre daleč na dopust, pod šotor in čisto med tuje ljudi. Takrat prevozi tudi več kot šesto kilometrov v eno smer.

Pa kdo bi se kosal z njo, v kuhinji in na cesti.

M. Kralj

Personalne vesti

PRIŠLI V MESECU JULIJU 1973

- 2. 7. 1973 Čarman Heda — Litija, C. Zas. bat. 60 — čistilna kolona
- 2. 7. 1973 Dolinšek Mirko — Litija, Veliki vrh 11 — remont strojev
- 2. 7. 1973 Pintar Jožefa — Smartno, Volčja jama 11 — čistilna kolona
- 2. 7. 1973 Rappl Marko — Litija, C. Zas. bat. 15 — predilnica bombaža 1. izmena
- 2. 7. 1973 Rozman Ana — Litija, Graška c. 3 — obrat družbene prehrane
- 2. 7. 1973 Semec Viktor — Litija, C. Dušana Kvedra 22 — predilnica bombaža 1. izmena
- 9. 7. 1973 Panič Danilo — Litija, Trg na Stavbah 14 — stročnarna
- 9. 7. 1973 Kosmač Radoslav — Sava, Mošenik 9 — predpredilnica
- 11. 7. 1973 Vrhovec Mojca — Smartno, Slatina 42 — čistilna kolona
- 16. 7. 1973 Farkaš Anica — Kresnice, Vernek 2 — rezerva predilnice
- 23. 7. 1973 Žibert Marija — Zagorje, C. 20. julija 2 — predilnica bombaža 1. izmena
- 23. 7. 1973 Drobež Olga — Vače, Široka set 3 — rezerva predilnice

ODŠLI V MESECU JULIJU 1973

- 9. 7. 1973 Zaletel Jožefa — Prežganje, Reka gozd 6 — odpoved delavca
- 10. 7. 1973 Firm Marija — Smartno, Vel. Kostreznica — odpoved delavca
- 20. 7. 1973 Flus Jože — Litija, Ljubljanska 14 — neupravičeni izostanki
- 31. 7. 1973 Rappl Marko — Litija, C. Zas. bat. 15 — potek pogodbe za določen čas
- 31. 7. 1973 Semec Viktor — Litija, C. Dušana Kvedra 22 — potek pogodbe za določen čas
- 31. 7. 1973 Panič Danilo — Litija, Trg na Stavbah 14 — potek pogodbe za določen čas

UMRLI NASI UPOKOJENCI:

- v juniju Tekalec Ivan, Litija, C. Zas. bataljona 52
- v juliju Berčon Franc, Litija, Ponoviška c. 11

Amaterska dramska družina iz Tržiča, v kateri sodelujejo tudi upokojenci iz Bombažne predilnice Tržič, priredi v nedeljo, dne 16. septembra 1973

ob 15. uri v kinodvorani v Šmartnem pri Litiji

ob 19. uri pa v Sindikalni dvorani na Stavbah

igro

»PRESENEČENJA«

Predprodaja vstopnic: v Šmartnem v kinodvorani tov. Rajner Franc, v Litiji za prodajalca Mercator »Sava« tov. Konjar Mici. Dve uri pred predstavo v Litiji pa še v dvorani na Stavbah.

Igra je vedrega in zabavnega značaja. Dejanja so povezana s pevskeimi vločki.

Priporočamo članom kolektiva, predvsem pa našim upokojencem, da si igro ogledajo.

Cene vstopnic: sedeži 10,00 din in 8,00 din, stojnice 5,00 din.

Gasilstvo

Vse manjša dejavnost prostovoljnega dela industrijsko-gasilskega društva našega podjetja v teku zadnjih dveh let, zahteva neko pojasnilo, če upoštevamo uspehe predhodnih let. O vseh težavah, ki so nastopile s prehodom na 4-izmensko delo v predpreditnici, je bilo govorjeno že na Plenumu leta 1972 in na Občnem zboru društva 1973. leta. Tudi v našem listu smo že pisali o tem. Naj to problematiko ponovim in malo razširim še enkrat, hkrati pa bi rad spomnil še na zahtevnosti protipožarne varnosti za primer izbruha velikega požara pri nas.

Naj nihče ne razume vse večje izoliranosti gasilskega društva oz. pomanjkanja udeležbe naših desetih na različnih tekmovanjih izven podjetja, kot slabo pripravljenost posameznikov ali preventivne protipožarne varnosti podjetja. Tega ne moremo trditi, vsekakor pa je to lahko posreden odraz organiziranosti in pripravljenosti desetih za primer gašenja večjih požarov. Nimam primerjave z ostalimi podjetji naše vrste proizvodnje, končno pa to tudi ni pomembno, mnenja sem le, da bi bila splošna raven zainteresiranosti našega kolektiva v pripravah, tako psihičnih kot v tehničnem znanju, za načrtno in hitro intervencijo v primeru večjega požara, lahko večja kot sicer.

Redne in tekmovale vaje

Vaje desetih po izmenskem delu izgledajo največkrat kot vsiljene, ker so premalo pestre, dobre tekmovale desetine, ki potrebuje še izrednega vežbanja, pa kaže, da sploh ne moremo več formirati, odkar se je stara desetina — po uvedbi 4-izmenskega dela — razbila. Praktično opravičilo za to je resnično tolikšna časovna neusklajenost med izmenami, da posamezniki z več izmen ne morejo na skupne vaje. Preostane še formiranje tekmovalnih desetih po posameznih izmenah, ki pa tudi ne morejo na tekmovanja, če je določeno tekmovanje ravno v času njihovega rednega dela. Rešitev bi bila v popolni zamenjavi rednega dela, kar pa je tudi nemogoče usvojiti kot redno prakso. Naveden primer se nam pojavlja ravno za letošnji 1. september, ko bi moralo 6 članov tekmovalne desetine II. izmene v predpreditnici na republiško tekmovanje tekstilnih desetih v Preboldu. Vsi imajo redno delo ravno dopoldan. Kje in kako najti zamenjavo za toliko ljudi? Posameznike iz štirih izmen spraviti skupaj je enako nemogoče, kot opustiti skoraj kompletno izmeno, še posebno, če delajo ljudje direktno na strojih. Pri troizmenskem delu je bilo to neprimerno lažje. Za tako številni kolektivi pa tudi to ne bi smelo biti opravičilo, ker še vedno ostane dovolj mladih fantov in deklet, ki bi morali zamenjati ene ali dru-

ge. Razumljivo, da so nekateri toliko oddaljeni od podjetja, da je od njih nesmisel pričakovati aktivnega sodelovanja, več volje pa bi morali pokazati tisti, ki so bližje Litije ali tu celo naseljeni. Vse preveč je podcenjevanja gasilske službe, čeprav postaja ena redkih služb, kjer bo posameznik kot amater v reševanju dragocenih človeških življenj ali družbenega bogastva imel priložnost pokazati plemenitost svojega duha v že tako skomercializiranem svetu in svetu profesionalizma vseh vrst športnih dejavnosti. Delo v gasilskih družtvih je častno, plemenito in vredno vsega spoštovanja, ker ne rešuje človekovih individualnih materialnih potreb in njegovega častihlepa, temveč ima vse bolj plemenite cilje. Preberite v Gasilskem vestniku članke o posameznih velikih požarih; vzrok njihovih nastankov, način gašenja in reševanje ljudi ali posameznih vrednosti. Spoznali boste, koliko znanja, iznajdljivosti in poguma zahteva ta poklic. Nikoli ne vemo, kdaj nam bo znanje pridobljeno iz gasilstva lahko koristilo in se nam obrestovalo.

Sama izurjenost rednih ali tekmovalnih desetih se tudi ni porok zadostne pripravljenosti desetih za potrebno praktično akcijo. Poleg vsega postanejo sčasoma vaje samo trdelnega napada dolgočasne in moreče. Nujno bi bilo potrebno preiti tudi — in to brez odlaganja — na praktične preizkuse gašenja požarov v podjetju z uporabo ustreznih gasilnih sredstev za specifične (alarmirane) primere požarov, ki bi bili za našo vrsto proizvodnje najbolj značilni. To bi morali izvesti brez predhodnih opozoril in priprav — iznenada — vsako leto pa vsaj enkrat organizirati tekmovanje rednih desetih praktičnega reševanja. Najboljše desetine pa primerno nagraditi. Denarnih izdatkov za te vrste vaj gotovo ne bi bilo nikomur žal.

Za tolikošno mrtvilo društva lahko upravičeno bremenimo tudi posameznike naših izkušnih gasilcev-profesionalcev, ki s svojo pasivnostjo jemljejo voljo do dela še tistim, ki so vedno bili in so še pripravljeni delati. Le-te gotovo moti načelo: »Za enako delo enako plačilo!« Pohvaliti bi morali nekatere članke stare »prve jugoslovske desetine«, ki še vedno, obremenjeni z leti, z veseljem sodelujejo pri tekmovalni desetini in tako vcepljajo mladim veselje do kolektivnosti in radosti, ki jo nudijo plemenite športne borbe, tako kot pri vseh športnih igrah, tako tudi pri gasilskih tekmovanjih.

Preventivna požarna varnost

Dlje časa je pri nas obstajal drug problem, mnogo pomembnejši za požarno varnost podjetja. Zelo pomanjkljiva preventiva za primer izbruha velikega požara zaradi suhega vodnega bazena.

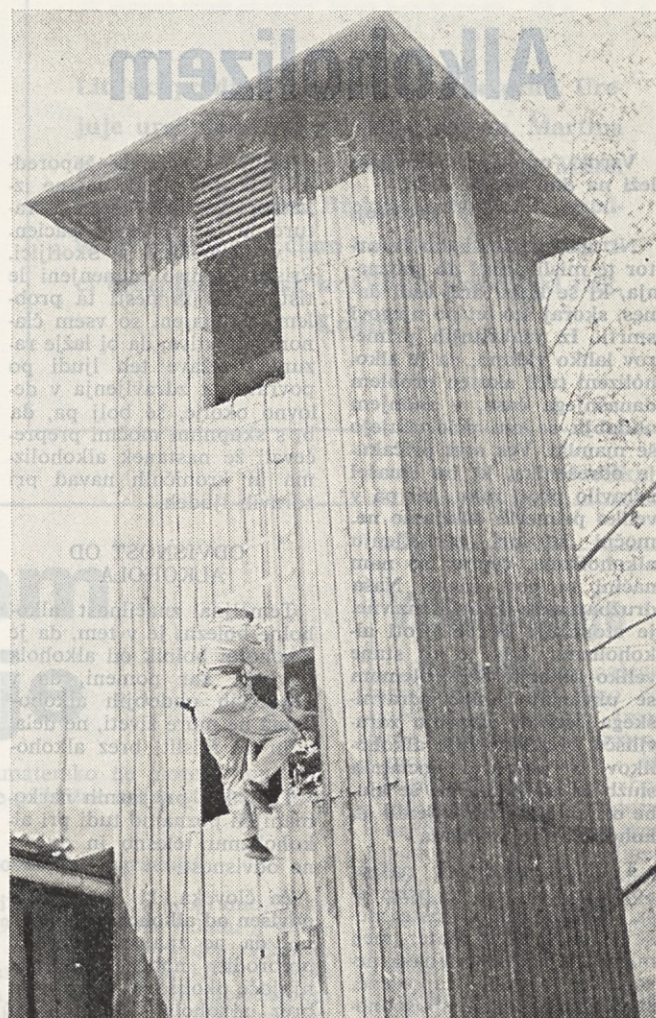
Trenutno je ta situacija rešena, nikoli več pa ne bi smeli, niti dneva, prepuščati nevarnosti srečnemu naključju.

V letošnjem letu smo lahko brali o katastrofalnih požarih v novi tovarni izolacijskega materiala TIM v Rečici pri Laškem, ne dolgo od tega pa v IBI v Kranju. Isti vzroki požarov kot pri njih in še mnogo drugih, so dnevno lahko vzrok požara tudi pri nas. Ob tem se sprašujemo, ali so direktno odgovorni za izpolnjevanje zakonskih in tehničnih predpisov s področja požarnega varstva izkoristili svoje pravice in opravili svoje dolžnosti. Dalje, ali upoštevamo vsi predpise reda na delovnih mestih; prijavljamo pomanjkljivosti na strojih, elektri in drugih napravah, zaradi katerih bi lahko nastal požar; ali opravimo dolžnosti po končanem delu in drugo. Gotovo ne povsem, ker je že sam pojem varnosti-zanesljivosti tako relativen, potrebno je še samo malo malomarnosti ali brezbrčnosti, pa smo »ujeti«.

Zamislimo si velik požar ob izsušenem vodnem bazenu! V mislih preletimo zunanje hidrante — koliko je bilo uporabnih, kje so bili nameščeni in kako dostopni. Če bi bili v redu, koliko motornih črpalk bi lahko priključili na tlak v javnem vodovodnem omrežju? Verjetno samo eno! Kako uspešno bi lahko porabili vodni pritisk v židnih hidrantih internega vodnega stolpa? Verjetno zadovoljuje le avtomatične Sprinkler naprave. Vodni jašek pred gasilskim domom je v območju potencialnega požara, zato ga ne bi smeli upoštevati, vzporedno s suhim bazenom pa tudi ne bi bil uporaben.

Trenutno je vode v bazenu dovolj, moramo pa misliti na dokončno ureditev bazena, ker na novo nasuta ilovica počasi polzi v bazen, dviga dno bazena in tako zmanjšuje višino koristne vode. Zaradi blata pa je tudi ne bi bilo mogoče povsod črpati. Čisto zajezevitev protipožarnega vodnega bazena bo gotovo mogoče rešiti le z betonsko zaježitvijo. Pri tem pa, bodimo odkriti, skušajmo kombinirati tako, da bi ga etapno, če ne samo začasno in zaslonno usposobili tudi za kopanje. K temu delu družbenega standarda je gotovo, da v občini ne bo mogel nihče drug prispevati kot samo industrijska podjetja, ker bodo denarna sredstva občinskega proračuna vedno bolj omejena le za pokrivanje neizbežnih potreb postavk proračuna. Iz prakse pa vemo, da je bilo naše podjetje doslej pri vseh občinskih prosojačenjih še najbolj »žrtvovano«, čeprav uporabljene besede ne smemo jemati dobesedno.

Že približno 15 let govorimo in podpiramo družbeno akcijo »Naučimo se plavati!« in doslej se nas je naučilo plavati največ v Savi, sedaj, ko je Sava preveč zamazana, pa se še tu ne bo mogoče, zato skušajmo iskati začasno

rešitev vzporedno v neizbežni naložbi kot je naš bazen za protipožarno vodo!

Priznajmo, da včasih tako hitimo, potem pa nas presestijo še stvari, ki jih človek ni ali ne more predvideti, tako da hote ali nehoti pozabljamo ali odlagamo nič manj pomembne naloge od osnovnih za kasnejši čas, kar pa nikakor ne bi smeli.

Gotovo je, da se požarna preventiva začneja na projektantovi mizi. Iz požarov novih stavb v zadnjih letih, kot požar v stolpnici »Politike« v Beogradu leta 1970, ki je dobila posebna priznanja in nagrade kot velik uspeh našega stavbarstva; potem nekoliko let prej požar v dvorani beograjskega sejma; leta 1970 katastrofalni požar v skladišču koprške »Luke«, nas opozarjajo na vedno premalo predvidene protipožarne ukrepe, ker so ravno omenjene zgradbe bile strokovno ocenjene kot vrhunski dosežki požarne preventive.

Požar povzroči največkrat uporabniki objektov zaradi malomarnega odnosa do požarno-preventivnih ukrepov, problem pa je tudi v pomanjkanju popolne tehnične rešitve za zaustavitev naglega širjenja požara in učinkovite gasilske intervencije (možen dostop do zgradbe za ljudi in vozila).

Primer popolne tehnične rešitve bi bilo npr. dvigalo, ki bi imelo neodvisen pogon od druge hišne električne napelje in bi bilo izolirano tako, da vanj ne bi mogel vdreti dim niti plamen; drugače delujejo jaški za dvigala kot dimniki za prenos dima, plina in ognja iz nižjih v višje prostore. Enako nevarno nalogo imajo jaški za inštala-

cije, klima naprave in razne votline v konstrukcijah, zato morajo biti izdelane iz negorljivega materiala, med prostori oz. nadstropji pa morajo biti zanesljive pregrade oz. varnostne komore. Stavba mora biti torej projektirana ne le statično stabilno (varna pred zrušenjem), ampak tudi požarno varovana, ta varnost pa ne sme biti skrinčena le na prisotnost ročnih gasilnih aparatov. Naprave za avtomatično gašenje in inštalacije alarmnih naprav, so v odnosu z vrednostjo zgradbe vsakokrat ekonomsko popolnoma upravičene.

Problem požarnega varstva sem obravnaval širše, vsekakor pa ne more biti odveč, če bo ta članek spomnil tudi nas na določene pomanjkljivosti, ki so nam ob velikih investicijskih naložbah morda ušle in jih še lahko popravimo.

Zamislimo se lahko ob vsakem pojmu protipožarne preventive. Predvideti moramo celo izključitev električnega omrežja, potem gotovo ne bomo pozabili akumulirati zadostne količine vode, ki jo moramo črpati motorno. Seveda, da ob tem ne izključujemo čimširše uporabe tudi stabilnih avtomatičnih in polavtomatičnih naprav in ureditev čimpopolnejšega alarmnega sistema.

Ob zaključku naj ponovim, da ta drugi del mojega pisanja ne smete jemati izključno kot kritiko obstoječega stanja v našem podjetju, ker ni kritično, razmišljanje se človeku vsiljuje le, ko bere o velikih materialnih izgubah ob požarih, ki so bili dovolj varovani, vendar še vedno premalo. Moja čista predpostavka je bila le — velik požar!

Vinko Keržan

Alkoholizem

Vzrok mnogim nesrečam leži na dnu vinske čaše.

(Tolstoj)

Ni nam znano kako je avtor te misli prišel do spoznanja, ki še kako drži tudi danes, skoraj sto let po njegovi smrti. Iz vsakdanjih primerov lahko vidimo, da je alkoholizem tudi akuten problem današnjega časa, v zadnjem obdobju se mu pridružujejo še mamila. Ves svet pričakuje odrešenika, ki bo iznašel zdravilo proti raku, žal pa v veliko primerih ostajamo ne-močni še pri zdravljenju alkoholizma, čeprav so nam načini in poti znane. Naša družba vsako leto intenzivneje stopnjuje borbo proti alkoholizmu, kar jo to stane veliko denarja. S problemom se ukvarjajo ekipe zdravniškega osebja, odpirajo zdravilišča za zdravljenje alkoholikov, s pomočjo socialnih služb in ambulant pa še klube oz. skupine zdravljenih alkoholikov po občinah.

Tudi zaposlenim v našem kolektivu to zlo ne prizanaša. Posega tako v vrste moških kot žensk in mater, med mlade in starejše. Vnaša nesoglasja med zaposlene, zmanjšuje delovne sposobnosti in moč, povzroča predhodne upokojitve itd., da družinskih težav sploh ne omenjamo. Podjetje sicer še nima urejene socialne službe v pravem pomenu besede, pa kljub temu z vsemi močmi skušamo pomagati ljudem, ki jih je ta bolezen že načela. Seveda bi bilo tudi v našem podjetju potrebno še bolj organizirano in intenzivno delo na tem področju, kar bomo rešili šele z zaposlitvijo socialne delavke.

V akcijo proti alkoholizmu smo se sklenili vključiti tudi preko našega časopisa. Tov. Braneta Cenkarja, predsednika skupine zdravljenih alkoholikov v Litiji smo na-

prosili, da v nekaj zaporednih člankih objavi lastne izkušnje oz. izvlečke iz literature, ki jo prejemaajo pacienti v zdravilišču v Skofljici. Prispevki niso namenjeni le tistim, ki jih pesti ta problem, namenjeni so vsem članom kolektiva, da bi lažje razumeli težave teh ljudi po povratku z zdravljenja v delovno okolje, še bolj pa, da bi s skupnimi močmi preprečevali že nastanek alkoholizma in kroničnih navad pri zdravih ljudeh.

ODVISNOST OD ALKOHOLA

Temeljna značilnost alkoholne bolezni je v tem, da je alkoholni bolnik od alkohola odvisen, kar pomeni, da v kasnejših obdobjih alkoholizma ne more živeti, ne delati in ne misliti brez alkohola.

Tako kot pri raznih narkomanih poznamo tudi pri alkoholizmu telesno in duševno odvisnost.

Za človeka, ki je duševno odvisen od alkohola je značilno, da ne zna in ne more prebrodit nobene obremenjujoče okoliščine v življenju brez alkohola. Zaliti mora vsak srečen trenutek, prav tako pa se tudi po prepiru zakadi naravnost v gistolno. Pred zahtevnim javnim nastopom mora zvrniti kozareček za korajžo. Na poti k dekleto se obvezno podkrepi z alkoholom, da mu bo poslej beseda lažje tekla. Alkoholiki, ki so le psihično odvisni od alkohola, lahko krajši ali daljši čas abstiniirajo (ne pijejo), vendar si iz življenjske stiske brez kozarčka ne znajo pomagati. Prvi kozarec potegne, drugi mu sledi, neredko do hude pijanosti. Pravimo, da je prišlo do izgube kontrole nad količino popitih alkoholnih pijač. Praviloma samo alkoholiki pijejo do

močne pijanosti. Ravno zato nam velike proslave — veselice, kjer vidimo mnogo pijanih ljudi nudijo priložnost, da saj v grobem spoznamo hudo razširjenost alkoholizma pri nas. Opisana psihična odvisnost od alkohola se pri alkoholiku stopnjuje do te mere, da še misliti ne more začeti, dokler si s kozarčkom ne priveže duše.

Ko pride zaradi prekomernega uživanja alkoholnih pijač do telesne odvisnosti od alkohola, alkoholik ne zmore več abstiniirati. Njegov organizem je že tako zastrupljen in navajen na alkohol, da se pri znižanju količine alkohola v krvi pojavijo tako imenovani abstinencijski znaki: tresenje rok, razdražljivost, zmedenost, jutranje bruhanje, nemir, glavobol itd. Alkoholik, ki je telesno odvisen od alkohola, mora že zjutraj popiti prvo merico, potem pa doliva ves dan tako, da ni nikoli trezen in le zvečer včasih močnejše vinjen. Kdo še ni videl zgodnjih jutranjih obiskovalcev bifejev, ki s tresočimi rokami neso k ustom prvi jutranji balzam, ki jih toliko pomiri, da lahko zvrnejo naslednji kozareček že z mirnejšo roko. Tako na tisoče Slovencev zavije v zgodnjih jutranjih urah na poti v službo v razne točilnice (kjer so odprte), da si pred pričetkom dela potešijo fizično odvisnost od alkohola. Če ne bi popili svoje merice, bi se jim tresle roke in če bi v službi to opazili, bi lahko prišlo do neželjenih posledic. Rahlo vinje ne na delovnem mestu seveda ne opazijo in jih pustijo delati, saj je glavno to, da se jim ne tresejo roke.

Zaradi duševne in telesne odvisnosti pride postopoma do zožitve vseh življenjskih interesov in želja, ki se osredotočijo le na alkohol. Tako končno alkoholik ne pozna nikogar in nič drugega na svetu kot alkohol. Fantazira in pogovarja se le še z alkoholom. V alkoholu leži ves njegov svet in vsa njegova sreča, kajti alkoholu je zapisal dušo, se mu vdal in predal. Vsako stremljenje po vzvišenem, lepem in dobrem je ubito — tako globoka je ta ljubezen, prijateljstvo in odvisnost od alkohola. Ravno zato imenujemo alkoholno odvisnost tudi zasvojenost in zaslužjenost. Nihče se suženjstva ni otresel kar mimogrede, alkoholnega pa se sploh ne da rešiti brez ustreznega zdravljenja (skupinska psihoterapija in socioterapija, proučevanje alkoholizma, družinsko zdravljenje, socioterapevtsko delo z delovnimi organizacijami, nadaljevanje zdravljenja v klubih itd.)

Odvisnost od alkohola je trajna in dosmrtna, vendar jo je z zdravljenjem možno povsem pomiriti tako, da zdravljeni alkoholik po skupnem zdravljenju v bolnišnici ali dispanzerju skoraj z lahkoto abstiniira. Ko si postopoma popravi zveržene odnose v družini in se tudi na delovnem mestu in v širšem okolju rehabilitira, postane postopoma tako samozavešten, da lahko različne živ-

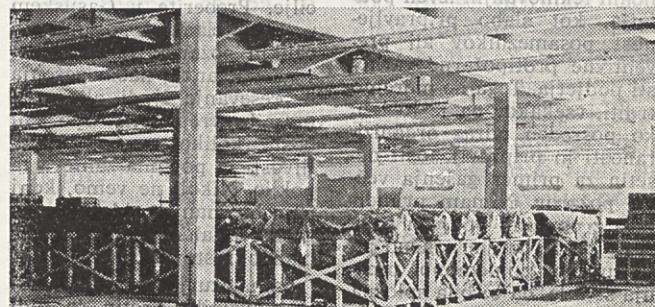
ljenjske stiske rešuje na ustrežnejše načine kot z alkoholom ter premaga in zatre v sebi morebitno trenutno željo po alkoholu. Zdravljeni alkoholik nima z alkoholno odvisnostjo nobenih težav, saj je ta z zdravljenjem pomirjena in v času abstinence spi. Toda že prvi požirek alkohola prebudi alkoholno odvisnost iz spečega, tlečega stanja, včasih prav v obliki vulkanskega izbruha, ko alkoholik po prvem kozarcu nadaljuje s pitjem do hude pijanosti. Drugim se alkoholna odvisnost postopoma stopnjuje, vendar

z nevzdržnostjo sleherni hitro dospe tja, kjer je bil pred zdravljenjem.

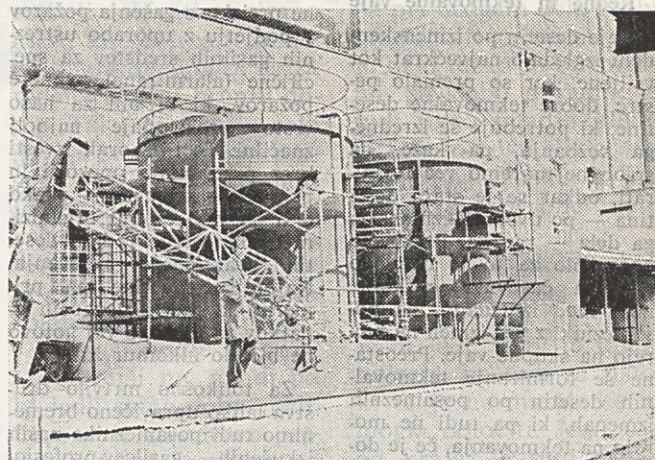
S požirkom alkohola prebujena sla po alkoholu je pri zdravljenem alkoholiku tako močna, da se ji nihče ne more daljši čas upirati. Vsakdo podleže, izjeme ni! To je neizprosna resnica, alkoholne odvisnosti. Kdor ni v to prepričan, lahko povpraša recidiviste (alkoholike-povratnike) v klubih, ki spet abstiniirajo, ali pa naj spremlja tiste, ki se iz recidive še niso uspeli pobrati.

Brane Cenkar

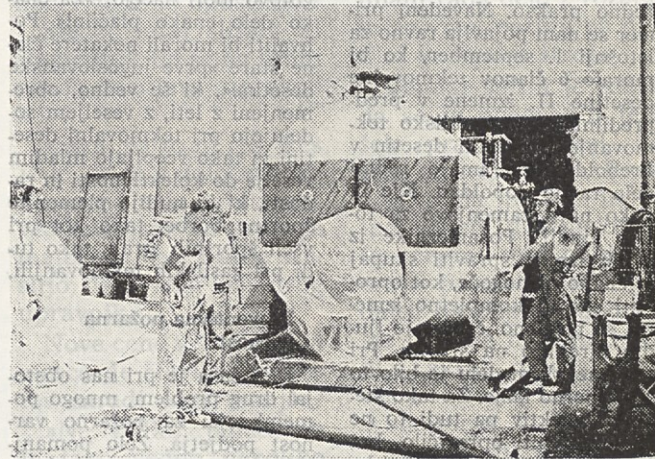
Fotokronika

Nova proizvodna hala je že sprejela prve stroje, zaenkrat še pakirane

Podjetje SKIP iz Ljubljane nam je postavilo cisterni za novo gorivo kotlarne

Precejšen napor je potreben, da bosta kotla za centralno kurjavo postavljeni na svoje mesto

DELAVSKA UNIVERZA LITIJA

razpisuje v šolskem letu 1973/74

VPIS

7. in 8. razred	Osnovalne šole za odrasle
I. letnik	Poklicne šole za krzneno in usnjeno konfekcijo
I. letnik	Poklicne šole za voznike motornih vozil
I. letnik	Poklicne šole gostinske stroke
I. letnik	Poklicne kmetijske stroke
I. letnik	Poklicne šole kovinarske in elektro stroke
I. letnik	Dvoletne administrativne šole
I., II. in III. letnik	Ekonomске srednje šole
I. letnik	Šole za prometne tehnike
I. in II. letnik	TSS — strojni oddelki
I. in II. letnik	Delovodske šole
I. letnik	Višje tehniške šole — strojne stroke
	jezikovne tečaje nemškega, italijanskega in angleškega jezika

Navodila za vpis daje Delavska univerza Litija. Vpisni rok je od 25. avgusta do 15. septembra 1973.

Izobraževalni program Delavske univerze predvideva še: strokovno, družbenoekonomsko, ideološko, splošno in poljudnoznanstveno izobraževanje raznih smeri in oblik.

DU — Litija
Telefon 88-182